

HJEMMEEKSAMEN

Fordypningsområde: Psykisk helsearbeid

Navn på kandidat: Viktoria Forsland

Navn på veileder: Else Marie Lysfjord

Prosjektbeskrivelse for masteroppgave i Helsevitenskap, psykisk helsearbeid

Erfaringskonsulenters betydning for recoveryprosessen

Dato: 11.04.23, oppdatert 22.04.23

Monografi

	0
INNLEDNING	2
BAKGRUNN OG KUNNSKAPSSTATUS	2
HENSIKT OG PROBLEMSTILLING/FORSKNINGSSPØRSMÅL	3
HENSIKT	3
FORSKNINGSSPØRSMÅL	4
BEGREPSAVKLARINGER	4
METODE	4
DESIGN	4
VITENSKAPSTEORETISK FORANKRING AV STUDIEN	5
UTVALG	6
REKRUTTERING	6
DATAINNSAMLING	7
ANALYSE	7
FORSKNINGSETISKE BETRAKTNINGER	8
GJENNOMFØRING AV PROSJEKTET	9
REFERANSER	10
VEDLEGG	11
VEDLEGG 1: FORSLAG TIL INTERVJUGUIDE	11

Innledning

Denne prosjektbeskrivelsen er en begynnelse på utforming av masteroppgave og skal være til hjelp for å sette i gang nyttige prosesser for egen del. Mitt fordypningsområde er *psykisk helsearbeid* og tema for masteroppgaven er tenkt å være erfaringskonsulenters betydning for recoveryprosessen. Jeg ønsker å undersøke og belyse hvordan erfaringskonsulenters erfaringskunnskap kan hjelpe personer med psykiske helseutfordringer og/eller rusmiddelavhengighet i deres recoveryprosesser.

I praksisperioden vi hadde tredje semester var jeg sammen med et kommunalt FACT-team. Gjennom denne praksisperioden hadde jeg flere samtaler med kollegaer som omhandlet forståelse av recovery som begrep, samt hvordan man kan anvende denne måten å jobbe på i praksis. Jeg ble først og fremst veldig interessert i å utforske recovery som begrep. Etter hvert hadde jeg også samtale med erfaringskonsulent og ble nysgjerrig på hvordan denne viktige kunnskapen anvendes i recoveryarbeidet.

Jeg ønsker å finne ut hva en erfaringskonsulent er og hvorfor det er nyttig å benytte denne type erfaringskunnskap i arbeidet for å styrke den enkelte bruker i egen bedringsprosess. I tjenesten jeg jobber er det i dag ansatt én erfaringskonsulent, på sikt vil det forhåpentligvis bli flere. Jeg håper at jeg med denne masteroppgaven kan bidra med å sette søkelyset på viktigheten av å ha denne kompetansen i tjeneste.

Bakgrunn og kunnskapsstatus

Erfaringskonsulenter kan med sin kompetanse bidra til økt brukermedvirkning på individnivå. Recovery som begrep har også fått større betydning i arbeidet som gjøres og dermed har også erfaringskunnskap – og kompetanse blitt viktigere (NAPAH, 2023).

I en veileder utgitt av nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid (NAPHA) identifiserer de recovery som et ord med to betydninger. Klinisk recovery, som innebærer eliminering av symptomer, gjenoppretting av sosiale funksjoner og det å skulle gå tilbake til «det normale». Og personlig recovery, som i motsetning til klinisk recovery, innebærer det å

kunne leve eget liv på en måte som gir håp, trivsel og mulighet til å bidra på tross av de begrensninger som de psykiske helseutfordringene representerer (Slade, 2017, s. 12).

Sammen om mestring, en rapport utgitt av Helsedirektoratet (Biong & Fugletveit, 2014, s. 31) beskriver recovery som en bedringsprosess hvor målet blir at hver enkelt skal kunne leve et meningsfullt liv på tross av de psykiske helseutfordringene en måtte ha. I samme rapport beskrives det som et hovedpunkt at brukeren skal være viktigste aktør. Dermed bør sentrale perspektiver som empowerment og recovery prege tjenesteytingen (Biong & Fugletveit, 2014, s. 11).

Med dette som en grunnstein i bedringsprosessen kan man som erfaringskonsulent bidra med andre perspektiver og på denne måten gjøre tjenestene bedre, mere målrettet og mere rettet mot brukernes egne ønsker og behov. Ved å jobbe på denne måten vil også brukerperspektivet blir mere synlig (NAPAH, 2023).

Hensikt og problemstilling/forskningsspørsmål

Foreløpig problemstilling og forskningsspørsmål er formulert. Likevel er jeg bevisst på at dette trolig vil justeres underveis i arbeidet med masteroppgaven. Dog er dette et fint utgangspunkt og en hjelp til å sette kurs for det videre arbeidet. Selv om ordlyd og formuleringer kan forandre seg ser jeg nok ikke for meg at meningsinnholdet vil forandre seg i særlig grad.

Slik Everett & Furseth (2022, s. 123) skriver kan det være hensiktsmessig med justering av forskningsspørsmål, metodikk for undersøkelse og analyse underveis i arbeidet slik at alt henger sammen til slutt. Likevel er det viktig å ha en grunnleggende forståelse for hva man ønsker å undersøke, og derav ha utarbeidet nyttige forskningsspørsmål på forhånd.

Hensikt

Hvordan kan erfaringskonsulenters erfaringskunnskap hjelpe personer med psykiske helseutfordringer i deres recoveryprosess?

Forskningsspørsmål

- *Hva betyr erfaringskunnskap for deg?*
- *Hvordan er erfaringskunnskap nyttig i arbeid med recoveryprosesser?*
- *Hvordan opplever erfaringskonsulenter at egen bakgrunn styrker/svekker egen rolle?*

Begrepsavklaringer

Videre tenker jeg det vil være hensiktsmessig å gjennomføre en begrepsavklaring i masteroppgaven. Foreløpig tenker jeg begreper listet nedenfor vil være hensiktsmessig å gi en forklaring på. Det velges å ikke gjennomføre en videre avklaring på dette her, grunnet prosjektbeskrivelsens begrensning av antall sider.

- Recovery som ideologisk begrep (personlig)
- Erfaringskonsulent
- Erfaring/opplevelse
- Brukermedvirkning

Metode

I denne delen av prosjektbeskrivelsen vil jeg kort redegjøre for valg av metode ved å beskrive design, vitenskapelig forankring for studien, utvalg, datainnsamling, analyse og forskningsetiske betraktninger.

Design

Valg av forskningsspørsmål vil styre retning for valg av forskningsmetode. I denne studien er hensikten å øke forståelse av recovery ved å undersøke hva helsepersonell forstår med begrepet og hvilke erfaringer de har med å jobbe recovery orientert i møte med unge voksne som tjenestemottakere. For å undersøke dette har jeg valgt å benytte meg av en kvalitativ metode.

I kvalitativ forskning ønsker man å søke forståelse gjennom menneskers opplevelses – og meningsverden, deres sosiale og kulturelle systemer og prosesser, samt de praksiser og relasjoner de er en del av. Dette vil være nyttig dersom forskningens hensikt er å øke

forståelse for særtrekk, mønstre og sammenhenger som blir aktuelle innenfor det forskningsfeltet man befinner seg i (Thornquist, 2018, s. 244).

Subjektivitet blir vesentlig og brukes for å forstå fenomenet og den verden man ønsker å undersøke. Det blir også viktig å være bevisst refleksivitet, transparens og posisjonering, samt det å være bevisst egen rolle som forsker og vise refleksjon over seg selv og det som skapes og utvikles under arbeidet med masteroppgaven. Arbeidet som gjennomføres skal være gjennomiktig, altså skal det være lett for leser å følge forskerens prosesser i arbeidet. Og forskerens ståsted skal også tydeliggjøres ved å gi informasjon om egne interesser og teoretiske perspektiver for å tydeliggjøre at man ser verden fra en bestemt posisjon, og dermed med et bestemt perspektiv (Thornquist, 2018, s. 245).

Den kvalitative forskningsmetoden legger altså til rette for innsikt i menneskelige erfaringer, opplevelser, tanker, forventninger, motiver og holdninger. Slik gir det en mulighet for innsyn i levende kunnskap som utspiller seg i en naturlig sammenheng (Malterud, 2021, s. 31).

Vitenskapsteoretisk forankring av studien

Min oppgave vil ha en vitenskapsteoretisk forankring i et fenomenologisk – hermeneutisk ståsted. Dette valget er tatt med bakgrunn i valgte forskningsspørsmål hvor en forståelse av intervjuobjektene erfaringsverden blir viktig.

Fenomenologiens utgangspunkt er at vi som mennesker lever i en verden som har mening og betydning for oss (Thornquist, 2018 s. 111). I fenomenologien rettes oppmerksomheten mot verden slik den erfares for subjektet (Thornquist, 2018, s. 101). Målet ut fra dette perspektivet blir å innhente informasjon om deltakernes erfaringer, og være tro mot de erfaringer og opplevelser som deltakerne forteller om. Kunnskapen kommer fra deltakerens egen livsverden (Malterud, 2021, s. 134).

Jeg tenker også at hermeneutikk blir viktig i denne sammenheng. Både fordi intervjuobjektene møter mine spørsmål med en forforståelse av det aktuelle fenomenet og fordi jeg som intervjuer også møter deres svar med egen forforståelse. For den hermeneutiske tradisjonen handler jo nettopp om tolkning av mening som utgangspunkt for

forståelsen (Malterud, 2021, s. 28). Alle er vi fortolkende vesener som legger mening til verden ut fra vår subjektive opplevelse av den.

Utvalg

Utvalget vil bestå av erfaringskonsulenter, tilfeldig rekruttert, som jobber med oppfølging av personer med psykiske helseutfordringer og/eller rusmiddelavhengighet. I hovedsak tenker jeg at det vil være realistisk og nødvendig å rekruttere ca. 6-8 informanter.

Inklusjonskriterier:

- Har erfaring med oppfølging av personer som har psykiske helseutfordringer
- Ansatt i stilling som erfaringskonsulent

Utvalget er relevant for å svare på studiens foreløpige forskningsspørsmål. Utvalget skal rekrutteres fra personer som jobber i direkte kontakt med mennesker som har psykiske helseutfordringer, og har erfaringskunnskap. Ulik erfaringskunnskap vil også kunne skape variasjon i utvalget. Derfor er det nærliggende å tenke at utvalget vil ha ulike erfaringer og opplevelser som gjør det mulig for dem å ha tanker og forståelser som gir gode refleksjoner rundt det som det spørres om.

Rekruttering

Jeg ønsker å kunne rekruttere deltakere ved hjelp av Erfaringsentrum. Videre vil det være hensiktsmessig å levere infoskriv og samtykkeskjema slik at en ansvarlig hos Erfaringsentrum kan bistå med å sende ut informasjon til sine medlemmer. På denne måten kan de som ønsker å delta i forskningsprosjektet få mulighet til dette gjennom frivillig deltakelse. Dette for å ivareta etikken i det hele og forsikre at krav om frivillig og informert deltakelse blir ivaretatt (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). Videre vil jeg avtale tid for intervjuer med de som ønsker å delta (dette vil gjennomføres høsten 2023).

Intervjuene vil skje over Zoom eller Teams.

Jeg vil starte arbeidet med rekruttering etter prosjektet er godkjent fra NSD. Videre tenker jeg at rekruttering av et utvalg på 6-8 deltakere vil være gjennomførbart innenfor oppgavens satte tidsramme.

Datainnsamling

Jeg ønsker å benytte meg av det kvalitative forskningsintervjuet for å gjennomføre datainnsamlingen til dette masterprosjektet. Nærmere bestemt ønsker jeg å benytte semistrukturerte individuelle intervjuer. Slike individuelle intervjuer er hensiktsmessig for å gi deltakerne mulighet og rom til å dele erfaringer og opplevelser som krever trygghet og ettertanke for å kunne deles (Malterud, 2021, s. 133). Målet blir å utvikle en samtale der det kvalitative får en stemme. Og det blir en oppgave for intervjueren å arbeide med seg selv både før, under og etter intervjuene for å kunne være i stand til å stille naive spørsmål og lytte forutsetningsløst (Malterud, 2021, s. 134-135).

For å kunne gjennomføre en slik datainnsamling er det nødvendig å utarbeide en intervjuguide på forhånd. Det kan være hensiktsmessig å ikke gjøre intervjuguiden for detaljert, men heller legge til rette for at samtalen kan utvikle seg underveis. Intervjuguiden bør revideres underveis i datainnsamlingen, etter hvert som man finner ut hva man bør rette fokuset mot, samt tilpasse intervjuene sammen med den enkelte deltaker. Det kan sies å være en fin balansegang mellom det å være for ustrukturert og for strukturert. Det er ikke ønskelig at den kunnskapen vi allerede innehar skal være styrende for materialet vi henter ut, da risikerer vi også at egen forforståelse begrenser eget arbeid. Samtidig er det viktig å holde fokus på det man faktisk skal undersøke og ikke flyte helt bort i temaer som naturlig kommer opp i intervjuets sammenheng (Malterud, 2021, s. 134).

Før datainnsamlingen kan finne sted skal det utarbeides et forslag til intervjuguide. Forslaget ligger som *vedlegg 1*. Som nevnt er det tenkt at intervjuene skal være fleksible og utformes mere som en samtale heller enn et intervju.

Analyse

Designet på studien tenker jeg skal ha en induktiv tilnærming. Altså blir datamaterialet som kommer til syne styrende for hvilke tema og kategorier som utarbeides og hvilke teorier som blir aktuelle for prosjektet. Denne måten å arbeide på beskrives som en «oppadgående» metode. Dette kan være en betydningsfull måte å arbeide på ved at den gir mulighet for systematikk og framdrift i arbeidet med den kvalitative metoden (Tjora, 2021, s. 20).

Det er nok hensiktsmessig å gjennomføre intervjuer og arbeide med analyse fra første stund. Fordi gjennomføring og transkribering av kvalitative forskningsintervjuer er tidkrevende. Dersom man gjennomfører et fastsatt antall intervjuer først og analyserer etter dette er gjennomført risikerer man å sitte igjen med et stort omfang av empirisk materiale med lavt meningsinnhold, sett opp mot masterprosjektets hensikt. Dermed vil en trinnvis analyse gi bedre grunnlag for fleksibilitet og fokus i prosjekter der man jobber med individuelle intervjuer. På denne måten kan man også bedre avgrense materialet, samt gjøre analysen så grundig og systematisk som mulig (Malterud, 2021, s. 137).

I dette forskningsprosjektet ønsker jeg å benytte meg av en analysemetode inspirert av Braun & Clarkes tematiske analyse. Her blir formålet å identifisere, analysere og rapportere mønstre i det innsamlede materialet. Denne måten å analysere på kan være både deskriptiv og innholdsorienterende, eller fortolkende hvor mening og forståelse vektlegges. Til å begynne med kodes datamaterialet bredt i grupper som senere slås sammen og raffineres (Malterud, 2021, s. 95).

Forskningsetiske betraktninger

Jeg er bevisst mitt ansvar som forsker og skal ivareta forskningsetiske krav og prinsipper. Et av hovedprinsippene innenfor forskningsetikken er informert samtykke (Staksrud et al., 2021, s. 8). Dette skal ivaretas slik det er beskrevet under kapitlet for *rekruttering*. Deltakerne skal også informeres om at de når som helst kan trekke seg fra forskningsprosjektet, og være trygge på at datamaterialet som de eventuelt har vært en del av slettes.

Lagring og deling av data skal også behandles forsvarlig (Staksrud et al., 2021, s. 25). Intervjuene som gjennomføres vil tas opp ved hjelp av lydopptak. Dette materialet vil holdes innelåst og vil bli lagt i på et passord beskyttet område på PC. Kun veileder og jeg vil få tilgang til dette materialet. Alle navn og stedsnavn vil ekskluderes ved transkripsjon. Når datamaterialet er transkribert vil lydfil slettes permanent.

Det er altså viktig å sikre anonymitet for deltakerne. Dette for å sikre den enkeltes identitet og integritet. Dermed skal det ikke være mulig å sammenkoble informasjon og person (Staksrud et al., 2021, s. 22-23).

Innsamlet data skal også behandles konfidensielt og taushetsplikt skal overholdes (Staksrud et al., 2021, s. 23). Dette kan også være med på å skape tillit i relasjon mellom forsker-deltaker. Noe som kan tenkes å være en trygghet i intervjusituasjon, da forsker er forpliktet å forholde seg til prinsipper som ivaretar og skjermer det enkelte individ.

Ved intervjuenes slutt vil jeg gi deltakerne min mail og mitt nummer slik at de har mulighet til å kontakte meg dersom de kommer på noe i etterkant av intervjuene eller ønsker å komme med andre innspill.

Prosjektet skal meldes inn for godkjenning til NSD. Etter gjennomgang av REK sine retningslinjer vurderes det i samråd med veileder at forskningsprosjektet ikke faller inn under deres kriterier.

Gjennomføring av prosjektet

Arbeidsoppgave	Måned
Ferdigstille prosjektbeskrivelse	Innlevering 13. april
Innhente godkjenning fra NSD Utforme infoskriv og samtykkeskjema Starte rekrutteringsarbeid i samarbeid med leder i aktuell tjeneste	Juni/juli
Datainnsamling Fortløpende analysering av innhentet datamateriale vil foregå parallelt med datainnsamling	August/september
Grundig analysering av innhentet datamateriale	Oktober/november
Begynne selve skriveprosessen	Desember
Skrive	Januar
Skrive	Februar

Skrive	Mars
Skrive	April
Finpuss av tekst	Mai
Innlevering av Masteroppgaven	Innlevering i god tid før innleveringsfrist

Jeg ønsker å være tidlig ut med innsamling av datamaterialet for å ha god tid til analysedelen og selve skriveprosessen.

Referanser

Biong, S. & Fugletveit, R. (2014). Sammen om mestring. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 11(4), 296-296.

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2021, 16. desember). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*.

<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

Everett, E.L., & Furuseth, I. (2020). *Masteroppgaven: hvordan begynne–og fullføre* (3. utg.). Universitetsforlaget.

Malterud, K. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Universitetsforlaget.

NAPHA. (13.01.2023). Erfaringskompetanse og erfaringskonsulenter. Hentet 22.06.23 fra <https://napha.no/content/25393/erfaringskonsulenter>

Slade, M. (2017). *100 råd som fremmer recovery: en veiledning for psykisk helsepersonell* (NAPHA Rapport nr. 2/2017). Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid.

Staksrud, E., Kolstad, I., Bang, K. J., Bomann-Larsen, L., Fretheim, K., Granaas, R. C., ... & Enebakk, V. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. (ISBN: 978-82-7682-101-7).

Thornquist, E. (2018). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag* (2. utg.).

Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2021). *kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal Norsk Forlag.

Vedlegg

vedlegg 1: Forslag til intervjuguide

Introduksjon før intervjuet

- Innledningsvis vil jeg som forsker presentere meg og gi en beskrivelse av hva datamaterialet skal brukes til og hvordan dette vil presenteres i etterkant. Det vil også legges vekt på forskningsetiske rettigheter og mitt ansvar for anonymisering og konfidensialitet av det datamaterialet som innhentes.

Oppstart

- Kan du si noe om din bakgrunn?
 - Erfaringsmessig
 - Faglig
- Hvilke arbeidserfaringer har du innenfor psykisk helsearbeid?
 - Hvor har du jobbet?
 - Hvor lenge har du jobbet innenfor aktuelt fagfelt?

Erfaringskonsulent

- Hva vil det si å jobbe som erfaringskonsulent?
- Kan du si noe om på hvilken måte din erfaringsbakgrunn er nyttig innenfor ditt praksisfelt?
- Hvordan opplever du som erfaringskonsulent at din erfaringsbakgrunn styrker egen rolle?
- Hvilke utfordringer opplever du i din rolle som erfaringskonsulent?

Recovery

- Hva betyr recovery for deg?
 - Hva legger du i begrepet?
 - Hvordan forstår du recovery?
- Hvordan anvender du din erfaringskunnskap i arbeid med recoveryprosesser?
- Hvorfor er erfaringskunnskap viktig i arbeid med recovery?
 - På hvilken måte er det viktig/ikke viktig?
- Hva opplever du som barrierer/utfordringer ved å jobbe recoveryorientert?
 - Kan du gi noen eksempler?
- Hvilke muligheter kan det å ha nyttig erfaring gi i arbeidet med recoveryprosesser?

Avslutning

- Er det temaer du ønsker å utdype knyttet til:
 - Hva det vil si å jobbe som erfaringskonsulent?
 - Hva det betyr i arbeidet med recoveryprosesser?